

**TURUN
YLIOPISTO**
Oikeustieteellinen
tiedekunta

Näkyväksi tehty väkivalta: syitä kuvatun ja julkaistun väkivallan yleisyyteen

OT00BE46 Rikollisuus ja siihen reagointi
ON-työ

Laatija:
Hanna Reponen

30.6.2025

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

ON-työ

Oppiaine: Oikeustiede

Tekijä: Hanna Reponen

Otsikko: Näkyväksi tehty väkivalta: syitä kuvatun ja julkaistun väkivallan yleisyyteen

Ohjaaja: Helena Huhta

Sivumäärä: IX + 21 sivua + 1 liite

Päivämäärä: 30.6.2025

Tämä ON-tutkielma keskittyy ajankohtaiseen nuorisorikollisuuden ilmiöön, kuvattuun ja sosiaalisessa mediassa julkaistuun väkivaltaan. Kuvattuihin väkivaltatekoihin sisältyy usein uhria nöyryyttäviä elementtejä, niin sanottua nöyryytysväkivaltaa, joka vaikuttaakin olevan kuvatun väkivallan erityismuoto.

Kuvattu ja julkaistu väkivalta muodostaa merkittävän tutkimusaukon etenkin suomalaisessa kontekstissa. Ilmiö on uudenlainen, mutta heinäkuussa 2025 siihen vastataan rikosoikeudellisella sääntelyllä, mikä osaltaan kertoo vakavasta suhtautumisesta kehityssuuntaan. Tutkielman tavoitteena on ymmärtää syitä siihen, miksi nuoret julkaisevat kuvaamiaan väkivaltatekoja sosiaalisen median laajalle katsojakunnalle. Kuvatun väkivallan yleisyyttä pyritään ymmärtämään tarkastelemalla sen suhdetta kansainvälisiin ilmiöihin, ”roadmaneihin” ja katujengeihin. Käyttäytymistä pyritään ymmärtämään rikollisuudesta seuraavien epävirallisten reaktioiden, rikollisuuden ihailun ja pelon, avulla.

Tutkielma toteutetaan kirjallisuuskatsauksena. Hyödynnettävä tutkimus pohjaa empiriaan, ja tutkimuskysymyksiin pyritään vastaamaan yhdistämällä alkuperäistutkimuksista ja muista lähteistä löytyvää aihepiirin kannalta olennaista tietoa. Tutkielmassa hyödynnetään lainopillista metodologiaa lainvalmisteluaineiston tulkinnaissa. Kuvatun ja julkaistun väkivaltasisällön yleisyyttä pyritään ymmärtämään kriminologisen teoreettisen viitekehyksen, will-to-representation -käsitteen sekä oppimisteorian, avulla.

Will-to-representation -käsitteen mukaan rikoksenteijät haluavat tulla nähdyiksi rikosteoistaan. Julkaistu väkivaltasisältö voi aiheuttaa vastaanottajassa rikollisuuden ihailua tai pelkoa, jotka molemmat voidaan kokea tavoiteltavaksi. Julkaistulla väkivaltasisällöllä ansaittu sosiaalinen tunnustus voi luoda nuorelle kannustimen ryhtyä tuottamaan rikossisältöä myös itse, jos tunnustus koetaan oppimisteorian mukaiseksi palkinnoksi. Tällä teoreettisella tarkastelulla ilmiö näyttyy suunniteltuna sosiaalisen tunnustuksen tavoitteluna, mikä on olennaista ymmärtää kehityssuunnan muuttamiseksi.

Tutkielmassa korostuu nuorten tarve tulla nähdyiksi rikosteoistaan. Tarve ei synny tyhjiössä, vaan se voi heijastaa laajempia yhteiskunnallisia ja esimerkiksi perheyhteisöihin ja nuoren identiteetin rakentumiseen liittyviä haasteita. Sen vuoksi jatkotutkimustarpeet keskittyvät nuorten kokemukseen osallisuudestaan esimerkiksi koulu- ja perheympäristöissä sekä siihen, miten sosiaalisessa mediassa saavutettu suosio vaikuttaa nuoren kokemukseen itsestään.

Avainsanat: kriminologia, rikosoikeus, nuorisorikollisuus, väkivaltarikokset, sosiaalinen media, kuvattu ja julkaistu väkivalta, nöyryytysväkivalta, will-to-representation, oppimisteoria, rikollisuuden ihailu, rikollisuuden pelko

Sisällys

Näkyväksi tehty väkivalta: syitä kuvatun ja julkaistun väkivallan yleisyyteen.....	I
Lähteet.....	V
Lyhenteet.....	VIII
Liitteet.....	IX
1 Aluksi	1
1.1 Johdatus aiheeseen	1
1.2 Tutkimusasetelma: metodit ja tutkimuskysymykset	2
2 Riköskäyttämisen teoreettinen tarkastelu ja epäviralliset reaktiot rikollisuuteen.....	4
2.1 Rikollisuuden ihailu ja pelko: epävirallisia reaktioita rikollisuuteen	4
2.2 Rikollisen käyttämisen oppiminen: oppimisteoreettinen näkökulma	5
2.3 Näkyväksi tehty väkivalta: käyttäjälähtöisen mediasisällön nousu ja will-to-representation rikoksen motiivina.....	7
3 Tilannekuva nuorisoriikollisuudesta Suomessa.....	9
3.1 Nuorten rikosten kasvu ja tekotavat.....	9
3.2 ”Roadman” nuorisoriikollisuuden symbolina	10
3.3 Moniulotteinen katujengiriikollisuus	12
4 Sosiaalinen media väkivallan näyttämönä	15
4.1 Sosiaalisen median parissa kasvanut ikäluokka	15
4.2 Kuvattu väkivalta ja nöyryytysväkivalta sen erityismuotona.....	16
5 Lopuksi	20
Liite 1. Tutkielman yhteys erikoistumisjaksolla ”Rikollisuus ja siihen reagointi” laadittuun seminaarityöhön	22

Lähteet

Kirjallisuus

- Danielsson, Petri, Nuorten väkivaltarikollisuuden määrä ja piirteet poliisin tietoon tulleen rikollisuuden valossa. Keskusrikospoliisi, Tiedusteluosasto 2022.
- Duncombe, Constance, Social media and the visibility of horrific violence. *International Affairs* 96(3) 2020, s. 609–629.
- Ellonen, Noora – Hautamäki, Sari – Mielityinen, Laura – Hakala, Venla – Laajasalo, Taina – Pekkarinen, Elina, Lasten väkivallantekojen kuvaamista on tutkittava. *Yhteiskuntapolitiikka* 88(1) 2023, s. 94–98.
- Forss, Marko, Katujengi rikosoikeudellisesti määriteltynä järjestäytyneenä rikollisryhmänä. *Edilex-sarja* 2023/26. (Forss 2023a)
- Forss, Marko, Lapsen vangitsemiskynnys esitutkinnassa *Lakimies* 6/2023, s. 843–867. (Forss 2023b)
- Heiskanen, Laura, Nuorten ryöstörikosten piirteet – Poliisin tietoon tullut ryöstörikollisuus vuosina 2015–2023. Keskusrikospoliisi, Tiedusteluosasto 2024.
- Irwin-Rogers, Keir – Pinkney, Craig, Social Media as a catalyst and trigger for youth violence. *Catch22*, 2017.
- Jäppinen, Sanna, Nuorisorikos ja rangaistus. *Juristiutiset* 2/2025, s. 9–13.
- Kaakinen, Markus – Näsi, Matti, Nuorisorikollisuuden esiintyvyys ja tekomäärät Suomessa 1995-2020. *Kriminologia* 1(1) 2021, s. 5–19.
- Kantola Anne – Mantsinen, Jecaterina – Okoh, Omos – Kniga Johnny, Kuin veljet – Totuus Suomen katujengeistä. *Werner Söderström Osakeyhtiö* 2024.
- Kivivuori, Janne – Aaltonen, Mikko – Näsi, Matti – Suonpää, Karoliina – Danielsson, Petri, *Kriminologia: rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa*. Helsinki: Gaudeamus 2018.
- Malm, Karla – Åberg, Erica – Gröhn, Jaana – Wadunombi, Malissa, Huolipuheesta Kohti huolenpitoa? *Tiemiehet tulkinallisissa kamppailuissa*, s. 235–261 teoksessa Laine, Sofia – Kauppinen, Eila – Malm, Karla – Hoikkala, Tommi (toim.), *Nuoruus korona-ajan kaupungissa*. Nuorisotutkimusseura ry 2023.
- Mannerström, Rasmus, Vanhemmuus vahvistaa nuoren aikuisen identiteettiä työtä voimakkaammin. *Psykologia* 55(04) 2020, s. 297–302.

Oshodi, Nelson, Enhancing online safety: The impact of social media violent content and violence among teens in Illinois. *World Journal of Advanced Research and Reviews* 23(03) 2024, s. 826–833.

Siltala, Raimo, Oikeustieteen tieteenteoria. Suomalainen lakimiesyhdistys 2003.

Vilkka, Hanna, Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina. *Art House* 2023.

Woods, Orlando, From roadman to royalties: Inter-representational value and the hypercapitalist impulses of grime. *Crime Media Culture* 18(3) 2022, s. 412–429.

Yar, Majid, Crime, media and the will-to-representation: Reconsidering relationships in the new media age. *Crime Media Culture* 8(3) 2012, s. 245–260.

Virallislähteet

HE 212/2024 vp

HE 2019/2024 vp

Medialähteet

Happonen, Päivi, Ylen tiedot: Manifesti ja puukotusvideo varmistuivat 16-vuotiaan epäillyn tekemiksi – epäiltyä vaaditaan vangittavaksi. *Yle.fi*. 21.5.2025. <https://yle.fi/a/74-20163142> (Luettu 7.6.2025).

Mäntysalo, Jesse, Poliisi havaitsi kaksi merkittävää muutosta Suomen katujengeissä – yksi syistä on Ruotsi. *Yle.fi*. 26.9.2024. <https://yle.fi/a/74-20113310> (Luettu 7.6.2025).

Oksanen, Roosa, Yrittäkää tajuta. *Helsingin Sanomat* 10.10.2024. <https://www.hs.fi/suomi/art-2000010680992.html> (Luettu 18.5.2025).

Portman, Anneli – Takkunen, Saara, Malttia keskusteluun nuorisoväkivallasta ja sen ennaltaehkäisystä. *THL-blogi: Lapset, nuoret ja perheet, Väkiältä* 16.1.2023. <https://blogi.thl.fi/malattia-keskusteluun-nuorisovakivallasta-ja-sen-ennaltaehkaisysta/> (Luettu 31.5.2025).

Siltanen, Mari – Valo, Antro, 13-vuotias poika puukotti sattumalta näkemäänsä naista

Kotkassa: ”Ärsytti vaan”. Yle.fi. 22.4.2025. <https://yle.fi/a/74-20156184> (Luettu 25.5.2025).

Toivonen, Anne, Katusovittelussa kohdattuja ilmiöitä: Nöyryytysväkivalta.

Asemanlapset.fi 19.9.2023. <https://asemanlapset.fi/blogit/katusovittelussa-kohdattuja-ilmioita-noyryytysvakivalta/> (Luettu 7.6.2025).

Tuomi, Tomi, Nuorta nöyrytetään julmasti - Raa’at väkivaltavideot leviävät somessa.

Helsingin Sanomat 31.8.2023. <https://www.hs.fi/suomi/art-2000009822970.html> (Luettu 24.5.2025).

Muut lähteet

Kieksi, Sami, dokumenttisarja Kieksi jakso 5. Yle areena 27.1.2025.

Pehkonen, Laura – Pentinpuro, Angeliina, Roadman -ilmiö Suomessa.

Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyö 03/2022.

Suomen Poliisi. Katujengien rikollisuus: Miten poliisi määrittelee katujengin?

<https://poliisi.fi/katujengien-rikollisuus>. Päivitetty 23.4.2025. (Luettu 7.6.2025).

Lyhenteet

HE	hallituksen esitys
RL	rikoslaki (39/1889)

Liitteet

**Liite 1. Tutkielman yhteys erikoistumisjaksolla ”Rikollisuus ja siihen reagointi”
laadittuun seminaarityöhön**

siten erityisen haavoittuvassa asemassa, minkä vuoksi heidän suojeluaan ja ohjaamistaan on pidetty tärkeänä. Suomessa nuorten rikoksiinkin puututaan ensisijaisesti lastensuojelullisilla toimenpiteillä rikosseuraamuksen sijaan.⁸ Tuoreimpiin nuorisorikollisuuden kehityssuuntiin on katsottu tarpeelliseksi reagoida myös kontrollipoliittisin keinoin. Vuoden 2025 heinäkuussa voimaan tulevat rikoslain (39/1889) muutokset (HE 219/2024 vp), jossa nuoret nähdään entistä enemmän rikosoikeudellisessa vastuussa olevina oikeushenkilöinä.

Yksi rikoslain muutoksista kohdistuu pahoinpitelyihin liittyviin nöyryytystekoihin. Hallituksen esityksessä esitetään henkeen, terveyteen tai vapauteen kohdistuvan rikoksen erityisen nöyryyttävää tekotapaa rangaistuksen koventamisperusteeksi.⁹ Myös tässä tutkielmassa keskitytään sosiaaliseen mediaan levitettyyn kuvattuun väkivaltaan ja nöyryytysväkivaltaan sen erityismuotona. Ilmiön teoreettinen tarkastelu pohjaa oppimisteoriaan, will-to-representation -käsitteeseen sekä rikollisuudesta seuraaviin epävirallisiin reaktioihin: ihailuun ja pelkoon. Haasteen tarkasteluun luo aihetta käsittelevän suomalaisen tutkimuksen vähäinen tarjonta sekä nuorisorikollisuuden ilmiöiden määrittelylliset haasteet, päällekkäisyys sekä vähäinen tieto niiden yleisyydestä. Toisaalta osittain näiden syiden vuoksi kuvattu ja julkaistu väkivalta sekä siihen liittyvät nuorisorikollisuuden ilmiöt muodostavat merkittävän tutkimusaukon varsinkin kotimaisessa kontekstissa.

1.2 Tutkimusasetelma: metodit ja tutkimuskysymykset

Tutkielma toteutetaan kirjallisuuskatsauksena. Metodin mukaisesti tutkielmassa hyödynnettävä tutkimus pohjaa empiriaan, ja tutkimuskysymyksiin pyritään vastaamaan yhdistämällä alkuperäistutkimuksista ja muista lähteistä löytyvää aihepiirin kannalta olennaista tietoa. Kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on tarjota kriittinen kokonaiskuva käsiteltävästä aiheesta.¹⁰ Tutkielmassa hyödynnetään myös lainopillista metodologiaa lainvalmisteluaineiston tulkinnan yhteydessä. Lainoppi lukeutuu metodiopillisesti tulkintatieteisiin, ja sillä tulkitaan ja pyritään systematisoimaan oikeusnormien sisältöä.¹¹

Tutkielmassa kiinnostus kohdistuu nuorisorikollisuuden ajankohtaisiin ilmiöihin, erityisesti kuvattuun ja julkaistuun väkivaltaan. Nuorisorikollisuus ei ole yksiselitteisesti määriteltävissä,

⁸ Forss 2023b, s. 852.

⁹ HE 219/2024 vp.

¹⁰ Vilkkä 2023, luku 1.1.1.

¹¹ Siltala 2003, luku 5.1.

minkä vuoksi rajausta on tehtävä kontekstisidonnaisesti.¹² Tässä tutkielmassa käsiteltävä ikäryhmä on laaja käsittäen alle 15-vuotiaat lapset ja nuoret aikuiset aina alle 30-vuotiaisiin asti. Tutkimuskysymykset pohjaavat nuorisorikollisuuden tuoreisiin ilmiöihin. Ensimmäinen tutkimuskysymys on, millaisia piirteitä kuvattua ja julkaistua väkivallasta on havaittu. Toinen tutkimuskysymys on, mikä on kansainvälisten ilmiöiden, roadmanien ja katujengien, suhde kuvattuun ja julkaistuu väkivaltaan. Kolmas tutkimuskysymys on, miten kuvattuun ja julkaistun väkivallan yleisyyttä voidaan ymmärtää oppimisteorian, will-to-representation -käsitteen sekä rikollisuuden ihailun ja pelon ilmiöiden avulla.

Tutkielma etenee rakenteellisesti seuraavanlaisesti. Luvussa 2 esitellään tutkielmassa hyödynnetty teoriapohja sekä epäviralliset rikollisuudesta seuraavat reaktiot. Luvussa 3 esitetään katsaus nuorisorikollisuuden nykytilaan Suomessa, rikosmääriin ja -nimikkeisiin, rikosten tekotapoihin sekä kansainvälisiin vaikutteisiin, roadman-ilmiöön ja katujengirikollisuuteen. Luku 4 keskittyy kuvattuun väkivaltaan sekä sen nöyryyttävään muotoon, joita taustoitetaan korostamalla Z-sukupolven ja sosiaalisen median välistä tiivistä yhteyttä.

¹² Jäppinen 2025.

2 Rikoskäyttäytymisen teoreettinen tarkastelu ja epäviralliset reaktiot rikollisuuteen

2.1 Rikollisuuden ihailu ja pelko: epävirallisia reaktioita rikollisuuteen

Rikollisuuteen reagoinnin kenttää on jaoteltu virallisiin ja epävirallisiin reaktioihin. Virallinen kontrolli viittaa kriminalisointeihin ja rangaistuksiin, ja se on keskitetyn valtiovallan käsissä. Epäviralliset reaktiot taas liittyvät arkitoimijoiden myönteisiin, neutraaleihin tai torjuviin rikoksesta aiheutuviin reaktioihin. Kuten oletetaan, että tiedossa olevan rikollisuuden lisäksi piilorikollisuutta esiintyy runsaasti, myös virallisen kontrollin rinnalla uskotaan olevan merkittävä määrä epävirallista kontrollia. Tällä epävirallisella kontrollilla katsotaan olevan huomattava vaikutus rikollisuudesta seuraavaan viralliseen kontrolliin.¹³

On katsottu, että rikollisuuden ihailu lukeutuu rikoksista aiheutuviin epävirallisiin reaktioihin ja nimenomaisesti myönteisiin sellaisiin.¹⁴ Tässä tutkielmassa keskitytään rikollisuuden ihailun ilmiöön juuri nuorisoriikollisuuden kontekstissa. On esitetty, että nuorten ryhmissä normien rikkojat saavat osakseen ihailua ja suosiota. Olettamusta on perusteltu nuorten pyrkimyksellä liioitella omaa rikostaustaansa vertaisilleen siitä oletetusti seuraavien vaikuttuneiden reaktioiden vuoksi. Tämän lisäksi havainto on liitetty menestykseen seksuaalivalinnassa. Murrosiässä rikosten tekemiseen liittyvää riskinottovalmiutta pidetään merkinä seksuaalisesta kelpoisuudesta, minkä vuoksi rikosaktiiviset pojat ovat todennäköisesti parisuhteessa. On myös ajateltu, että rikosviihteessä, kuten elokuvissa, esitettyjen rikollisten saama näkyvyys voi johtaa myönteiseen julkisuuteen.¹⁵ Nykyään nosteessa vaikuttaa olevan rikollisuutta ihannoiva musiikkiteollisuus ja esimerkiksi nuorten suosima ”gangsta rap”, joka voi saada varsinkin nuorimmat kuuntelijat ihaillemaan rikollista elämäntyyliä; he voivat kokea artistit esikuvina.

Rikollisuuden pelko on rikollisuuden ihailulle vastakkainen reaktio, ja sen on katsottu kuuluvan epävirallisiin, torjuviin ja edelleen defensiivisiin reaktioihin. Defensiiviset reaktiot viittaavat rikollisuudelta puolustautumiseen tai suojautumiseen erotuksena moraalisesta arvottamisesta ja rankaisemisesta eli retributiivisista reaktioista. Massariikollisuuden määrän kasvun myötä tutkimukselliset intressit ovat kohdistuneet rikoshaittojen, kuten pelon,

¹³ Kivivuori ym. 2018, s. 246–249.

¹⁴ Kivivuori ym. 2018, s. 248.

¹⁵ Kivivuori ym. 2018, s. 250–253.

vähentämismahdollisuuksiin. Rikoksen pelko on jaoteltu eri tasoihin. Esimerkiksi mediaperusteinen pelko liittyy rikosviihteen ja rikosuutisoinnin seuraamiseen. On esitetty, että mediakirjoitukset eivät itsessään aiheuta huolta tai rikollisuuden pelkoa, vaan pelko johtuu siitä, että jo ennestään huolestuneet yksilöt seuraavat aktiivisesti uutisointia.¹⁶

Rikosmediasisältöihin liittyvän kauhun tunteen on ajateltu olevan oleellinen. Se merkitsee voimakasta pelon, järkytyksen ja inhon kokemusta äärimmäisestä väkivallasta. Pelon kokemuksen on tulkittu olevan tarttuva.¹⁷ Tärisevät videot ja rakeiset kuvat voivat olla katsojalle merkki tallenteiden aitoudesta ja siten niissä esiintyvien uhrien todellisesta kärsimyksestä. Koska sosiaalisen median tallenteissa uhrien kauhu tulee lähelle katsojaa, on Constance Duncombe esittänyt tallenteiden aiheuttavan vastaavanlaisen tunnekokemuksen katsojalle. Toisaalta kauhun on ajateltu vetävän puoleensa. Pelon ja kauhun tunne käynnistää kehon taistele tai pakene -reaktion tai lamauttaa. Kun katsoja ei kuitenkaan itse ole välittömässä vaarassa väkivaltasisältöä selatessaan, on esitetty, että hän saattaa kokea mielihyvää ja palata väkivaltasisällön pariin yhä uudestaan välittömän tunnereaktion mentyä ohi. Sosiaalisen median alustojen käyttäjäkohtaista sisältöä suosittavat algoritmit mahdollistavat juuri tällaisen toiminnan.¹⁸

2.2 Rikollisen käyttäytymisen oppiminen: oppimisteoreettinen näkökulma

Kriminologisen tutkimuksen teorialat tekivät kehitysharppauksen, kun rikollisia alettiin pitää normaaleina yksilöinä. Yksi suuntaa muuttaneista teorioista on oppimisteoria, jonka mukaan normaalit yksilöt voivat altistua rikollisuuden oppimiselle vuorovaikutustilanteissa, mikä näkyy yksilön rikosaktiivisuutena. Kriminologi Edwin H. Sutherland hahmotteli eriyttävän oppimisaltistumisen teorian, joka vaikuttaa nykyisen yleisen oppimisteorian taustalla. Teorian mukaan pienet ryhmät, kuten ystäväporukat, ovat ensisijainen ja voimakkain oppimisen alusta. Kun yksilö oppii enemmän rikosmyönteisiä kuin rikokselle kielteisiä asenteita, tulee hänestä rikosaktiivinen. Nykyisessä kriminologisessa oppimisteoriassa yhdistyvät sekä sosiologiset että psykologiset näkökulmat, ja teorian uranuurtajana pidetään kriminologia Ronald Akersia. Hänen mukaansa oppiminen tapahtuu palkintojen ja rangaistusten vaikutuksesta. Palkintojen ja rangaistusten on tulkittu liittyvän ensisijaisesti epävirallisiin rikollisuudesta seuraaviin reaktioihin, kuten vertaisryhmien arvostukseen tai kielteisiin

¹⁶ Kivivuori ym. 2018, s. 257.

¹⁷ Duncombe 2020, s. 618.

¹⁸ Duncombe 2020, s. 618.

reaktioihin. Oppimisteoria ei poissulje virallisten rikosoikeudellisten seuraamusten vaikutusta yksilön rikosalttiuteen, mutta näkee vaikutuksen monitahoisena.¹⁹

Vertaisryhmiä ja eri medioita on pidetty pääasiallisina oppimisen alustoina. Vertaisryhmällä tarkoitetaan yksilön lähipiiriä. Medioiden, kuten internet-sisällön, on ajateltu heikentäneen perinteisten vertaisryhmien vaikutusta rikollisuuden oppimiseen, ja median vaikutukset ovat moninaiset. Väkivaltaisen mediasisällön on todettu lisäävän aggressiota, varsinkin, jos yksilö on jo ennestään altis aggressiolle. Oppimisprosessin on tulkittu käynnistyvän sosiaalisen median keskusteluryhmissäkin, joissa rikoksenteijöitä arvostetaan ja kannustetaan.²⁰ Tutkimuksen kohteena ovat olleet myös nuoret. Esimerkiksi Illinoisin osavaltion yliopisto-opiskelijoille teetetyssä tutkimuksessa sosiaalisen median väkivaltasisällölle altistuminen lisäsi aggressiivisuustasoa.²¹

Sutherlandin teoria korostaa rikosmyönteisten asenteiden oppimista, mikä näkyy yksilön rikosalttiutena.²² Rikosmyönteiset asenteet vaikuttavat kuuluvan myös osaksi rikollisuuden ihailun ilmiötä. Ne on jaettu eri asennetyyppeihin, mutta jakoa ei ole pidetty ehdottomana. Moraalitunteita kiihdyttävien asenteiden on tulkittu näkyvän esimerkiksi kostomyönteisyytenä. Nuorten väkivalta- ja vahingontekojen oikeuttamisen katsotaan perustuvan tyypillisesti koston. Koston on havaittu olevan esimerkiksi altruistisia, mikä tarkoittaa, että kosto toteutetaan toisen, usein itselle läheisen henkilön puolesta. Myös rikollisiin samastumisen on ajateltu ilmenevän laajempina rikosmyönteisinä asenteina. Samastumista on havaittu erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden piirissä.²³ Ryhmän muihin jäseniin voidaan samastua esimerkiksi samankaltaisen taustan, elämäntilanteen ja yhteisten kokemusten vaikutuksesta.

Identiteetinmuodostusprosessi käynnistyy murrosiässä, ja sitä onkin pidetty elämänvaiheen merkittävimpänä kehitystehtävänä. Prosessia on pidetty dynaamisena, läpi elämän muuttavana ja ympäristön olosuhteisiin sidottuna.²⁴ Vertaisryhmien merkitys nuoruudessa on suuri, joten muiden tekemät tai haluamat asiat vaikuttavat tavoiteltavilta. Nuorten on esitetty tukeutuvan luotettaviksi kokemuksiinsa tietolähteisiin ja esikuviin, jotka löytyvät usein

¹⁹ Kivivuori ym. 2018, s. 174.

²⁰ Kivivuori ym. 2018, s. 178–180.

²¹ Oshodi 2024, s. 831.

²² Kivivuori ym. 2018, s. 175.

²³ Kivivuori ym. 2018, s. 175–176.

²⁴ Mannerström 2020, s. 297.

sosiaalisesta mediasta.²⁵ Rikollisuuden ihailun ja positiivisen vahvistamisen on tulkittu korostuvan oppimisteoriassa. Jos tietynlainen rikollinen käyttäytyminen saa huomiota mediassa, ajatellaan sen kannustavan muita rikosuralle ryhtymiseen ja rikossisällön tuottamiseen, jos mediahuomio koetaan jo itsessään palkitsevana. Erityisesti nuoriin rikosentekijöihin on sovellettu sijaisoppimisen käsitettä. Sen mukaisesti yksilö tekee rikoksen, jos havaitsee muita palkittavan vastaavasta toiminnasta. Nuorilla sijaisoppimisen katsotaan ilmenevän suoranaisena matkimisena, koska rikoksia tekevien nuorten on todettu saavan jo aiemmin esiteltyjä palkintoja, kuten menestystä seksuaalivalinnassa.²⁶ Kun otetaan huomioon nuorten vielä muotoutuva identiteetti, vertaisryhmien merkitys prosessissa ja aktiivinen sosiaalisen median käyttö, saattaa oppimisteorian mukaisesti lähipiirillä ja sosiaalisen median sisällöillä olla erityisen suuri vaikutus nuorten rikosmyönteisiin asenteisiin. Rikosmyönteisten asenteiden on edellä todettu osaltaan selittävän yksilön rikosaktiivisuutta.

2.3 Näkyväksi tehty väkivalta: käyttäjälähtöisen mediasisällön nousu ja will-to-representation rikoksen motiivina

Nykyään eletään uusmedian (*new media*) aikakautta, jolloin käyttäjälähtöistä sisältöä on tarjolla lähes rajattomasti. Sosiaalisen median sisältöä sekä seurataan että tuotetaan itse. Itse tuotettu, suurista mediatyhtiöistä riippumaton mediasisältö ei ole lainkaan uusi ilmiö, mutta nykyisen käyttäjälähtöisen sisällön on katsottu eroavan aiemmasta itse tuotetusta sisällöstä, sillä se on vanhoista rajoitteista vapaata. Aiemmin laadukas tuotanto vaati varallisuutta ja teknologista erityisosaamista, ja valmis sisältö levitettiin usein vain paikallisyhteisöihin. Uusmedian myötä sisällöntuotanto on helppoa ja edullista sekä sen saavuttama yleisö on laaja. Uusmedia siis eroaa joukkotiedotusvälineistä (*mass media*), joissa pieni joukko mediatuottajia levittää sisältöä suurelle yleisölle ja joissa viestintä on pääasiallisesti yksisuuntaista. Joukkotiedotusvälineitä ovat esimerkiksi sanomalehdet, radio ja televisio.²⁷

Oman sisällön levittäminen muiden nähtäville ja julkisen minäkuvan rakentaminen digitaalisilla alustoilla on mahdollista uusmedian ajalla. Havainto on yhdistetty erityisesti julkkiskulttuurin nousuun, jossa uusmedian kanavat ja joukkotiedotusvälineet toimivat julkisen tunnustuksen väylinä. Halun olla julkisesti esillä ja esittää itseään sosiaalisen median

²⁵ Portman – Takkunen 16.1.2023.

²⁶ Kivivuori ym. 2018, s. 174.

²⁷ Yar 2012, s. 249.

alustoilla (*will-to-representation*) katsotaan koskettavan myös tavallisia sosiaalisen median käyttäjiä. On esitetty, että sosiaalisen tunnustuksen tavoittelu itsensä esittämisen kautta liittyy myös rikosten tekemiseen ja että se voi toimia jopa motiivina rikolliselle käyttäytymiselle. Monet julkisuuden henkilöt ovat nousseet tunnetuiksi rikostaustansa vuoksi, ja taustaa on korostettu katsojakunnan luomiseksi.²⁸ Esimerkiksi grime-genreä edustava artisti Bugzy Malone on noussut julkisuuteen lyriikoistaan, joissa korostuu hänen rikollinen taustansa.²⁹ Näissä tapauksissa mediaesiintyminen on siis seurannut rikosta, ei edeltänyt sitä³⁰, mutta julkista tunnustusta tavoittelevat saattavat pyrkiä jäljittelemään elämäntyylejä omilla sosiaalisen median käyttäjätileillään.

Keskeistä kuvatun ja sosiaaliseen mediaan levitetyn väkivallan ymmärtämisessä vaikuttaa olevan rikoksen tekijöiden halu tulla nähdyksi ja jopa ihailtuksi rikosteostaan. Sosiaaliseen mediaan levitettyjen väkivaltavideoiden kuvaaminen ei vaikuta olevan sattumanvaraista tai liittyvän vain yksittäistapauksiin. On havaittu, että satunnainen ohikulkija ei ole taltioinut väkivaltaa ollessaan sattumalta rikospaikalla, vaan kyseiset väkivaltateot tapahtuvat usean henkilön ryhmissä, joissa vähintään yhden henkilön tehtävänä on tapahtuman kuvaaminen. On esitetty, että rikostapahtuma järjestetään, jotta se voidaan kuvata ja levittää myöhemmin julkiseen jakoon.³¹

Sosiaaliseen mediaan jaetun väkivallan ilmiö ravistelee rikollisten tyypillistä tavoitetta anonyymiteettiin: tunnistamiseen ja siten kiinnijäämisen välttämiseen.³² Will-to-representation -käsitteen kannalta ilmiö ei ole lainkaan erikoinen. Osa rikoksentekijöistä esimerkiksi poseeraa julkaistuissa kuvissa ylpeinä ”ryöstöpotistaan”, vaikka kuvat toimivat näyttönä rikoksen tekemisestä ja mahdollisesti rangaistuksen perusteena.³³ Avoimen näkyvyyden ja sosiaalisen tunnustuksen tavoittelu saattavat kuitenkin motivoida enemmän kuin rikoksen julkaisematta jättäminen rangaistuksen pelossa. Uuden mediateknologian mahdollistamat uhat eivät liity ainoastaan uusiin rikollisuuden muotoihin, kuten kyberrikollisuuteen³⁴, vaan myös tapaan, jolla uusmedian käyttäjälähtöiset sisällöt motivoivat rikosten tekemiseen.

²⁸ Yar 2012, s. 250–252.

²⁹ Woods 2022, s. 420.

³⁰ Yar 2012, s. 251–252.

³¹ Yar 2012, s. 252–253.

³² Yar 2012, s. 254.

³³ Yar 2012, s. 254.

³⁴ Yar 2012, s. 251.

3 Tilannekuva nuorisorikollisuudesta Suomessa

3.1 Nuorten rikosten kasvu ja tekotavat

Nuorten rikollisuus on vähentynyt systemaattisesti jo kauan, myös Suomessa. Ilmiöstä on käytetty nimitystä ”crime drop”.³⁵ Pitkäaikainen kehityslinja teki huomattavan suunnanmuutoksen vuonna 2020, jolloin havaittiin erityisen paljon alaikäisten tekemiä vakavia väkivaltarikoksia. Kuitenkin jo vuodesta 2015 lähtien väkivaltarikollisuus on kasvanut erityisesti alle 15-vuotiaiden eli alle rikosvastuuikäisten ryhmissä.³⁶ Havaintojen on katsottu olevan crime drop -ilmiön vastaisia.³⁷

Rikosaktiivisten nuorten määrä vähentyi aikavälillä 1995–2020. Sitä vastoin rikoksia tekevien nuorten tekomäärät nousivat esimerkiksi väkivaltarikollisuudessa, mikä viittaa rikostekojen keskittymiseen juuri rikosaktiivisten nuorten ryhmälle.³⁸ Tämä voi selittyä nuorten ”jengiytymisellä”, jossa rikokset tehdään osana ryhmää. On esimerkiksi havaittu, että poliisin tietoon tulleet kuvatut ryöstörikokset tehdään tyypillisesti ryhmissä. Kauppakeskukset ja kauppojen piha-alueet ovat yleisiä ryöstöjen tekopaikkoja.³⁹ Näissä paikoissa nuoret viettävät aikaa omissa porukoissaan, jolloin rikosteen sattuessa tekijöiden lisäksi ryhmän muut nuoret saattavat vähintään olla osallisena rikokseen.

Osana väkivaltarikollisuutta myös nuorten ryöstörikollisuus on ollut muutoksessa. Ryöstörikoksen tunnusmerkistön täytyminen edellyttää väkivallan käyttöä tai sen uhkaa, minkä vuoksi ryöstöt voidaan lukea osaksi väkivaltarikollisuutta. Poliisin tietoon tullut nuorten ryöstörikollisuus on lisääntynyt huomattavasti, erityisesti vuoden 2021 jälkeen. Suurin kasvu on kohdistunut alaikäisiin ja erityisesti alle rikosvastuuikäisiin lapsiin.⁴⁰ Myös ryöstörikokset vaikuttavat kasaantuvan tietyille rikosaktiivisten nuorten ryhmälle, sillä yli 90 prosenttia ryöstörikoksista epäillyistä on ollut epäiltynä useammasta kuin yhdestä rikoksesta. Sen lisäksi yhä useammin ryöstörikosten ilmoituksissa mainitaan nöyryytysväkivalta ja rikosteen kuvaaminen.⁴¹ Kuvattu väkivalta ja nöyryytysväkivalta huolestuttavat erityisesti, kun tekijät tai uhrin ovat alle rikosvastuuikäisiä lapsia. Vuoden 2022 lapsiuhritutkimuksessa

³⁵ Kaakinen – Näsi 2021, s. 5.

³⁶ Danielsson 2022, s. 18.

³⁷ Malm ym. 2023, s. 257.

³⁸ Kaakinen – Näsi 2021, s. 15.

³⁹ Heiskanen 2024, s. 14–18.

⁴⁰ Heiskanen 2024, s. 2.

⁴¹ Heiskanen 2024, s. 10–18.

havaittiinkin, että enemmistö kuvatun väkivallan uhreista oli kyselyyn vastanneista nuorimpia eli kuudesluokkalaisia.⁴²

3.2 ”Roadman” nuorisorikollisuuden symbolina

Poliisiin tietoon tulleissa ryöstörikoksissa esiintyy ilmoitusten perusteella yhä useammin teräaseen käyttöä tai sillä uhkaamista, ja ryöstetty omaisuus koostuu kasvavassa määrin merkkivaatteista tai elektroniikkatuotteista. Rikosten motiivina vaikuttaa olevan usein kosto, velka, huumevelka tai tarve käteisvaroille.⁴³ Muun muassa nämä piirteet on liitetty kansainvälisesti tunnettuun ilmiöön, ”roadmaneihin”, joka on ollut osa suomalaista mediakeskustelua vuodesta 2021 lähtien⁴⁴. Samaan ajankohtaan, vuosiin 2020–2021, ajoittuu myös alaikäisten tekemien vakavien väkivaltarikosten kasvu.⁴⁵

Roadman vaikuttaa siis nousseen populäärikulttuurin tuotteesta nuorisorikollisuuteen liittyväksi tosielämän ilmiöksi, mutta ilmiön laajuudesta ei ole selvyyttä. On mahdollista, että ilmiö liittyy rikosten tekemisen lisäksi nuorten ja jopa alle rikosvastuuikäisten lasten ihannoimaan rikolliseen elämäntapaan ja ilmenee siten vain tietynlaisena tyylinä ilman rikollista käyttäytymistä. Vaikka iltaisin kaduilla oleskeleva, tummaan huppariin ja toppaliiviin pukeutuva, roadman ei siis ole yksiselitteinen hahmo, on ilmiöstä linjattavissa pääpiirteitä. Roadman-ilmiö on jaoteltu kahteen osaan: roadman-tyyliin ja roadman-kulttuuriin. Tyyllillä viitataan tunnistettavaan pukeutumistyyliin, joka suosii kalliita brändejä. Tyyliin voidaan katsoa kuuluvan myös eri musiikkityylit, jotka ovat roadmanien suosiossa.⁴⁶ Vaikuttaa siltä, että teräaseiden kanto ja niillä uhkailu liitetään usein roadmaneihin, minkä vuoksi myös teräaseet on mahdollista tulkita tyyliin kuuluviksi. Roadman-kulttuurin taas on ajateltu viittaavan elämäntapaan, jossa rikoksia tehdään tietyn elintason saavuttamiseksi.⁴⁷

Roadman-kulttuuri on liitetty väkivalta-, omaisuus- ja huumeusainerikollisuuteen.⁴⁸

Erytisesti huumeusainerikollisuutta on pidetty kalliin elämäntyylin mahdollistajana.

Esimerkiksi Orlando Woods käsittelee tutkimuksessaan grime-genreä edustavan artistin

Bugzy Malonen lyriikoita, joissa korostetaan Malonen taustaa huumeakauppaa harjoittaneena

⁴² Ellonen ym. 2023, s. 96.

⁴³ Heiskanen 2024, s. 18–21.

⁴⁴ Malm ym. 2023, s. 235.

⁴⁵ Danielsson 2022, s. 7.

⁴⁶ Pehkonen – Pentinpuro 2022, s. 21.

⁴⁷ Pehkonen – Pentinpuro 2022, s. 22.

⁴⁸ Malm ym. 2023, s. 247.

ja yhteisössään menestyneenä roadmanina.⁴⁹ Omaisuusrikokset, erityisesti ryöstöt, voivat liittyä merkkivaatteiden varastamiseen. Sami Kieksin dokumenttisarjassa haastateltava roadman kertoo ryöstörikoksestaan. Haastateltava kertoo, että hän ryösti kaveriporukkinsa kanssa kadulla oleskelleiden nuorten asusteita ja rahaa heikon taloudellisen tilanteensa vuoksi.⁵⁰ Myös poliisin tietoon tulleista ryöstörikosten motiiveista erotetaan uhrin huumevelka, tekijän tarve käteisvaroille ja anastetun omaisuuden yhteys tiettyihin merkkivaatteisiin ja elektroniikkatuotteisiin.⁵¹ Usein ryöstörikokset ja muut väkivaltarikokset kuvataan ja julkaistaan.⁵²

Roadman-ilmiön käsitteellinen kahtiajako on käyttökelpoinen, kun arvioidaan ilmiön vakavuutta. Nuoruus korona-ajan kaupungissa -tutkimuksen haastatteluaineistosta havaittiin, että roadmanille ominaiseen tyyliin pukeutuvat nuoret nähdään ”larppaajina” eli sellaisina, jotka haluavat esittää muunlaista kuin ovat ja jäljitellä esimerkiksi Yhdysvaltojen ja Ruotsin katujengiläisiä. Sen lisäksi huomattiin, että nuoret vaikuttavat ylpeilevän vakavilla tuomioillaan ja teräaseillaan sekä tuovan ne aktiivisesti esiin keskusteluissa. Toisaalta huomionarvoista on, että haastatteluaineistosta ei havaittu yhtään nuorta, joka kutsuu itseään roadmaniksi.⁵³ Edellisistä havainnoista voidaan esittää tulkintalinjoja. Erityisesti roadmanille ominaiseen tyyliin pukeutuvat ”larppaajat” nähdään negatiivisessa valossa, mikä voi vaikuttaa siihen, että nuoret eivät kutsu itseään roadmaniksi, vaikka he saattavat olla tehneet median roadmaneihin yhdistämiä rikoksia. Omat rikosteot ovat kuitenkin ylpeydenaihe, ja vuoden 2022 lapsiuhritutkimuksen mukaan juuri vakavimmat väkivaltateot päätyvät kuvattaviksi ja sen jälkeen sosiaalisen median levitykseen.⁵⁴ Tämä voi liittyä rikollisuuden ihailuun ja normeja rikkovien nuorten vertaisryhmissään saamaan suosioon. Oletamus tukee myös aiempaa tietoa siitä, että nuoret saattavat liioitella rikostaustaansa vertaisryhmissään uskoen sen vahvistavan heidän sosiaalista asemaansa.

Mediakirjoitukset voivat olla ennakkoluulojen ja jopa pelon lähde. Nuorten haastattelussa käy ilmi, että esimerkiksi pelkkä tummiin vaatteisiin pukeutuminen ja isossa ryhmässä liikkuminen voivat aiheuttaa ohikulkevissa epäluuloa. Sen lisäksi on esitetty, että kadulla tapahtunut yksittäinen tappelu tai tuhotyö saatetaan liittää keskustelupalstoilla kaikkiin ulkona

⁴⁹ Woods 2022, s. 420.

⁵⁰ Kieksi 27.1.2025, jakso 5.

⁵¹ Heiskanen 2024, s. 14–19.

⁵² Malm ym. 2023, s. 247.

⁵³ Malm ym. 2023, s. 252–255.

⁵⁴ Ellonen ym. 2023, s. 96.

oleskelleisiin nuoriin.⁵⁵ Näissä tapauksissa rikollisuuden pelko on laajentunut koskemaan nuorisokulttuuria yleisesti, kun rikoksia tekemättömät nuoret pukeutuvat roadman-tyylin mukaisesti tai oleskelevat samaan aikaan paikoissa, joissa rikoksia tehdään. Nykyinen vilkas nuorisorikollisuutta koskeva mediakeskustelu saattaa vahvistaa ilmiöön liittyvää mediaperusteista pelkoa. Kun lukija löytää nuorisorikollisuutta käsitteleviä kirjoituksia useilta eri media-alustoilta, saattaa hän saada vääristyneen käsityksen ilmiön laajuudesta. Erityisesti roadman on vaikuttanut olevan erinomainen mediahuomion kohde; tunnistettavana populäärikulttuurin tuotoksena se sopii hyvin mediakuvien ja -otsikoiden tähdeksi, eräänlaiseksi nuorisorikollisuuden symboliksi.

Nuorten rikollisuuden liittäminen roadman-ilmiöön media-alustoilla saattaa siis osaltaan ilmentää pyrkimystä tarjota selitys rikosmäärien kasvuun sekä kuvastaa aikuisten nuorisokulttuuriin kuuluviin trendeihin kohdistamaa epäluuloa sekä kytevää moraalipaniikkia. Moraalipaniikin on katsottu yleisesti liittyvän nuorisokulttuureihin, jotka rikkovat edellisen sukupolven käytänteitä.⁵⁶

3.3 Moniolotteinen katujengirikollisuus

Suomessa toimivilla katujengeillä on kansainvälisiä kytköksiä. Poliisin mukaan Suomen katujengirikollisuus on yhä tiiviimmässä yhteydessä Ruotsiin, sillä maahan on tullut henkilöitä, jotka kuuluvat Ruotsissa toimiviin järjestäytyneisiin rikollisryhmiin. Poliisin esitutkinta-aineistossa maahantulon ja yhteistyön Suomen katujengien kanssa on epäilty, ja joissain tapauksissa todettu, liittyvän erityisesti huumausaineiden maahantuontiin ja levitykseen.⁵⁷

Katujengien määrittely on osoittautunut haastavaksi niin kansainvälisellä kuin kansallisellakin tasolla. Katujengirikollisuuden on ajateltu sijoittuvan järjestäytyneen rikollisuuden ja nuorisorikollisuuden välimaastoon. Katujengejä on pidetty rakenteeltaan löyhinä, alueellisina rikollisverkostoina, joissa jäsenten vaihtuvuus voi olla suurta ja ryhmiin pääsy helpompaa kuin järjestäytyneissä rikollisryhmissä. Eri katujengien piirteiden on esitetty eroavan toisistaan erityisesti rikollisen toiminnan aktiivisuuden ja ryhmän rakenteiden osalta.⁵⁸ Roadman-ilmiön tavoin katujengirikollisuus on monitahoinen ja tulkinnallisesti haastava osa

⁵⁵ Oksanen 10.10.2024.

⁵⁶ Kantola ym. 2024, s. 135.

⁵⁷ Mäntysalo 26.9.2024.

⁵⁸ Forss 2023a, s. 2–23.

nuoruusajan rikollisuutta, eikä ilmiöiden välillekään voi tehdä ehdotonta linjavetoa. Katujengirikollisuutta ja roadman-ilmiötä yhdistäviä tekijöitä voivat olla gangsta rap - musiikki, aktiivinen näkyvyyden tavoittelu sosiaalisessa mediassa ja huumausainerikollisuus.⁵⁹ Ilmiöiden välinen raja voi olla häilyvä myös silloin, kun alle rikosvastuikäinen lapsi toimii katujengien huumausainekaupan ketjussa jakelijana ja kun toiminta on satunnaista. Toisaalta katujengirikollisuus vaikuttaa olevan roadman-ilmiötä jäsentyneempää. Esimerkkinä katujengin jäsentyneisyydestä on pidetty kehittyntä huumausainekaupan hankinta- ja jakeluverkostoa.⁶⁰

Katujengeihin liittyy eritasoista määrittelyä. Rikosoikeudellisen määrittelyn yhtenäisyyteen on pyritty hallituksen esityksessä, jossa esitetään rikoksen tekeminen osana rikollisjoukkoa rikoksen koventamisperusteeksi ja jonka tavoitteena on kohdistaa toimia katujengirikollisuutta vastaan.⁶¹ Huoli voidaan kohdistaa koventamisperusteen soveltamiseen käytännössä. Varsinkin, kun nuoret tekevät rikoksia usein ryhmänä, ei koventamisperusteen soveltamiskäytännön tule johtaa sellaisten kaveriporukoiden tuomitsemiseen, joilla ei ole liityntää katujengeihin. Suomen poliisin hallinnollisen määritelmän mukaan ”katujengi on pysyväisluonteinen ryhmä, johon kuuluvat henkilöt harjoittavat yhdessä ja toistuvasti rikollista toimintaa –”.⁶² Poliisin mukaan katujengit ovat useiden henkilöiden muodostamia ryhmiä, joilla on oma nimi ja identiteetti. Ryhmien nimien on havaittu viittaavan tyypillisesti katuihin ja kaupunginosiin, mutta Suomessa ei ole todettu asuinalueita, jotka olisivat katujengien hallinnassa ja ulkopuolisilta suljettuja. Vaatteissa näkyvien tunnusten sekä käytettyjen käsimerkkien on katsottu ilmentävän katujengien jäsentyneisyyttä.⁶³

Poliisin mukaan keväällä 2024 Suomessa vaikutti noin kymmenen katujengiä, mutta tuoreimman arvion mukaan tarkkaa lukumäärää ei ole koettu tarkoituksenmukaiseksi toimintaympäristön dynaamisuuden vuoksi. Poliisin vuoden 2025 alussa teettämän arvion mukaan katujengeihin kuului noin 180 keskeistä henkilöä.⁶⁴ Jäsenistön on ajateltu koostuvan noin 18–30-vuotiaista miehistä.⁶⁵ Jäsenten rikostaustaa on pidetty nuoreen ikään nähden pitkänä, ja jengijäsenten väkivaltatekojen on katsottu olevan järjestäytyntä rikollisuutta

⁵⁹ Forss 2023a, s. 15–17; Malm ym. 2023, s. 237–248.

⁶⁰ Forss 2023a, s. 17.

⁶¹ HE 219/2024 vp, osio ”Esityksen pääasiallinen sisältö” ja luku 2,1.

⁶² Poliisi 23.4.2025.

⁶³ Forss 2023a, s. 9–17.

⁶⁴ Poliisi 23.4.2025.

⁶⁵ HE 219/2024 vp, luku 2,1.

suoraviivaisemmin kytköksissä rikolliseen kaupankäyntiin, esimerkiksi huumausainekauppaan.⁶⁶

Suomessa katujengit ovat hyödyntäneet sosiaalisen median mahdollistamaa näkyvyyttä, millä on pyritty lisäämään vastakkainasettelua oman ja muiden ryhmien välille.⁶⁷ Medianäkyvyyttä on saatu, kun ryhmien välisiä yhteenottoja ja pahoinpitelyvideoita on jaettu TikTok-sovelluksessa.⁶⁸ Toiminta vaikuttaa perustuvan haluun saada omat rikosteot laajan yleisön nähtäville will-to-representation -käsitteen mukaisesti. Kun pyrkimyksenä on uhkailla, kostaa, nöyryyttää ja todistaa oman ryhmän voima, siis aiheuttaa ihailua ja pelkoa, tarjooa kuvattu ja julkaistu väkivalta siihen keinon. Koska katujengeihin liittyvän kuvatun väkivallan yhtenä tavoitteena on pidetty uhrin maineen horjuttamista⁶⁹, voi kuvattuihin rikostekoihin liittyä käsitteen mukainen suunnitelmallisuus. Mikäli tavoitteena on välttää katujengien välinen eskaloitunut yhteenotto, saattaa olla otollisinta toimia, kun uhri on yksin, puolustuskyvytön ja vailla oman jenginsä tukea. Oletamus ei kuitenkaan poissulje mahdollisuutta, että kuvattu väkivalta liittyisi myös laajempaan katujengien väliseen välienselvittelyyn. Toisaalta rikostarkastaja Kimmo Sainio on esittänyt, ettei katujengirikollisten toiminta ole enää yhtä näkyvää esimerkiksi sosiaalisessa mediassa kuin aiemmin.⁷⁰

Katujengi vaikuttaa olevan otollinen alusta myös rikollisen käyttäytymisen ja rikosmyönteisten asenteiden oppimiseen, sillä oppimisteorian mukaisesti vertaisryhmä on tehokas oppien lähde. Rikollisten jengiytymiseen liittyy jopa kaksoisvaikutus. On havaittu, että jo valmiiksi rikosaktiiviset yksilöt päätyvät osaksi rikollisjengejä ja että jengijäsenyys lisää yksilöiden rikosaktiivisuutta vertaisilta saatujen palkintojen, kuten kannustuksen ja rikosmyönteisten asenteiden, vaikutuksesta. Katujengien välisten vakavien väkivaltarikosten on katsottu vahvistavan ryhmän sisäistä koheesiota erityisesti tilanteissa, joissa rikos tehdään kostotarkoituksessa.⁷¹ Katujengirikollisuuteen saattaa siis liittyä kostomyönteisiä asenteita ja muihin jäseniin samastumista, minkä vuoksi altruistiset kostot voivat olla tyyppitilanteita. Näissä tilanteissa väkivalta voi kohdistua vastapuoleen oman jengin jäsenen – ja ennen kaikkea katujengin kunnian – puolustamiseksi.

⁶⁶ Forss 2023a, s. 9–17.

⁶⁷ Forss 2023a, s. 9–15.

⁶⁸ Forss 2023a, s. 20.

⁶⁹ Kantola ym. 2024, s. 30.

⁷⁰ Mäntysalo 26.9.2024.

⁷¹ Forss 2023a, s. 19.

4 Sosiaalinen media väkivallan näyttämönä

4.1 Sosiaalisen median parissa kasvanut ikäluokka

Nykynuoret ovat kasvaneet sosiaalisen median aikakaudella. 1990-luvun lopun ja 2010-luvun alkupuolen välillä syntyneiden Z-sukupolvea on luonnehdittu ensimmäiseksi internetin ja sosiaalisen median parissa kasvaneeksi ikäluokaksi.⁷² Digitaalisuus näkyy nuorten elämän monella osa-alueella positiivisesti: sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, ihmissuhteiden hankkimisessa ja ylläpidossa sekä kasvavassa määrin myös osana opetusta. Sosiaaliseen mediaan liittyy kuitenkin tietty valvomattomuuden vaara. Siellä esimerkiksi kiusaamisen ja huumekaupan on ajateltu leviävän aikuisten kontrollin ulottumattomissa.⁷³

Verkkosisällön katseluun ja julkaisemiseen käytetään paljon aikaa, mikä saattaa heikentää käyttäjien kykyä keskittyä nykyhetkeen. Hetkien tallentaminen voidaan kokea tärkeäksi, jotta ne voidaan myöhemmin jakaa myös muiden nähtäville. Monen nuoren itsetuntoon ei perustu vain omaan kokemukseen itsestään, vaan siihen, mitä muut ajattelevat. On esitetty, että ulkoisesta hyväksynnästä on tullut nuorille entistä tärkeämpää sosiaalisen median vaikutuksesta, ja julkaisujen hyväksynnän mittarina toimii katselukertojen, tykkäysten ja positiivisten kommenttien määrä.⁷⁴ Sosiaalisen median käytöstä seuraa siis epätoivottujakin vaikutuksia. Nuorten on ajateltu tukeutuvan luotettaviksi kokemiinsa tietolähteisiin ja esikuviin, jotka löytyvät usein sosiaalisesta mediasta.⁷⁵ Sosiaalisen median on sanottu ohjaavan suosion tavoitteluun, mihin pyritään tyypillisesti keinoilla, joilla muut ovat menestyneet.⁷⁶ Edellä esitetyn vuoksi paljon näyttökertoja ja suosiota saavat väkivaltavideot voivat innoittaa muita nuoria liittymään mukaan trendiin. Kun otetaan huomioon, että ryhmään kuuluminen on useimmille nuorille ensiarvoisen tärkeää, saattavat nuoret innostua trendeistä, jotka he muissa olosuhteissa kyseenalaistaisivat.

Mobiililaitteiden käyttö koulussa on koettu sellaiseksi häiriötekijäksi, että sen käyttöön on katsottu tarpeelliseksi puuttua lainsäädännön tasolla. Eduskunta on hyväksynyt hallituksen esityksen laiksi perusopetuslain muuttamisesta, jossa muun muassa sallitaan puhelimen käyttö oppitunnilla vain tiettyihin laissa säädettyihin tarkoituksiin.⁷⁷ Puhelimen käyttö koulussa voi

⁷² Kantola ym. 2024, s. 129.

⁷³ Kantola ym. 2024, s. 361.

⁷⁴ Irwin-Rogers – Pinkney 2017, s. 17.

⁷⁵ Portman – Takkunen 16.1.2023.

⁷⁶ Kantola ym. 2024, s. 129.

⁷⁷ HE 212/2024 vp.

liittyä oppimista häiritsevään selaamiseen oppitunnilla tai jopa äärimmäiseen väkivaltaan, kuten Pirkkalan koulupuukotuksessa. Siinä kolmesta murhan yrityksestä epäilty 16-vuotias poika kuvasi tekonsa.⁷⁸ Sosiaalisen median väkivaltasisältö on liitetty nuorten rikostekojen taustatekijäksi niin vahvasti, että on jopa ehdotettu rajoituksia puhelimen ja sosiaalisen median käyttöön. Nuorisolääkäri Silja Kosola ehdottaa älypuhelin kieltämistä alle 13-vuotiailta ja sosiaalisen median käyttöön asetettavaa 16 vuoden ikärajaa.⁷⁹

4.2 Kuvattu väkivalta ja nöyryytysväkivalta sen erityismuotona

Mobiililaitteet mahdollistavat nuorisorikollisuuden uuden trendin, kuvatun väkivallan. Vuoden 2022 lapsiuhritutkimuksen tulosten mukaan kuvatut väkivaltateot tapahtuvat yleisimmin kouluympäristössä tai koulumatkalla, ja enemmistö kyselyyn vastanneista väkivaltaa kokeneista oli kuudesluokkalaisia.⁸⁰ Kuvatun väkivallan, kuten nuorten väkivaltatekojen yleensäkin, on tulkittu tapahtuvan heidän välisissään vertaissuhteissa.⁸¹ Kuudessa prosentissa poliisin tietoon tulleista nuorten ryöstörikoksista mainitaan teon kuvaaminen vuodesta 2022 alkaen, kun vuonna 2015 mainintoja ei ollut ollenkaan.⁸² Nöyryyttävä tekotapa vaikuttaa olevan kuvatun väkivallan erityismuoto. Nuorten ryöstörikoksissa havaittiin nöyryyttäviä elementtejä vuosina 2022–2023, jolloin niitä esiintyi viidessä prosentissa rikosilmoituksista. Sen sijaan vuonna 2015 nöyryytysteot jäivät vain yksittäistapauksiksi.⁸³

Ryöstörikosten yhteydessä nöyryyttämisenä on pidetty uhria alistavaa toimintaa, jossa uhrille tehdään nöyryyttäviä tekoja tai hänet painostetaan tekemään niitä käyttämällä väkivaltaa tai sen uhkaa. Uhria voidaan nöyryyttää esimerkiksi pakottamalla hänet polvistumaan tai riisumaan vaatteensa. Hallituksen esityksessä erityisen nöyryyttävänä tekotapana pidetään esimerkiksi uhrin päälle virtsaamista sekä pahoinpitelyn, törkeän ryöstön tai pakottamisen kuvaamista suorana lähetyksenä suurelle ja määräämättömälle joukolla ihmisiä internetissä, niin sanottua striimausta.⁸⁴ Erityisesti nöyryytysväkivaltateoissa teon kuvaaminen vaikuttaa olevan jopa itsetarkoitus. Huomionarvoista on esimerkiksi, että poliisin tietoon tulleissa, nöyryyttäviä piirteitä sisältävissä, ryöstöissä hankittu omaisuus ei ole huomattavan arvokasta.

⁷⁸ Happonen 21.5.2025.

⁷⁹ Siltanen – Valo 22.4.2025.

⁸⁰ Ellonen ym. 2023, s. 95–96.

⁸¹ Malm ym. 2023, s. 261.

⁸² Heiskanen 2024, s. 18.

⁸³ Heiskanen 2024, s. 18.

⁸⁴ HE 219/2024 vp, luku 7,2.

Sen sijaan ryöstötilanteessa uhri voidaan pakottaa esittämään anteeksipyyntöjä suoraan kameralle, ylistämään tekijöitä tai haukkumaan itseään.⁸⁵ Sami Kieksin dokumenttisarjassa näytetyissä videoissa maassa polvillaan olevat uhrin vaikuttavat olevan aidosti peloissaan ja toteuttavan rikosentekijöiden käskyt epäröimättä. Uhrin saattavat kokea jopa henkensä uhatuksi. Videon uhri esimerkiksi anelee rikosentekijää: ”Älä pliis, mä en haluu kuolla!”⁸⁶

Nöyryyttävät videot eivät vaikuta olevan ainoastaan rikosaktiivisen ydinryhmän kuvaamia. Katusovittelutoiminnassa on havaittu tilanteita, joissa eri taustoista tulevat nuoret ovat osallisina nöyryytystekoihin. Erityisesti lukion aloittaville järjestettävässä juhlassa, nasujaisissa, aiemmilla vuosikursseilla opiskelevien on havaittu nöyryyttävän uusia oppilaita, esimerkiksi kehottamalla heitä riisuutumaan ja suutelemaan kenkiä sekä kuvaamalla teot.⁸⁷ Vaikuttaa kuitenkin siltä, että tässä yhteydessä ei ole kyse nöyryytysväkivallasta fyysisen väkivallan tai sen uhan muodossa, ainakaan laajassa mittakaavassa. Tämä ei kuitenkaan poissulje sitä, etteikö nöyryyttävä tilanne voisi aiheuttaa merkittävää henkistä kärsimystä uhrille tai tulla RL 21 luvun 5 §:n mukaan pahoinpitelynä rangaistavaksi. Henkistä haittaa voi aiheutua erityisesti silloin, kun tehtävä koetaan häpeälliseksi ja vastentahtoiseksi, mutta auktoriteetin käskemänä pakolliseksi. Voidaan siis puhua nöyryytysväkivallasta myös sen henkisessä muodossa.

Kuvattujen väkivaltatekojen ja nöyryytysväkivallan motiivit vaihtelevat ja ovat vaikeasti todennettavissa. On tulkittu, että väkivaltatapahtuma halutaan saada aikaiseksi ilman painavaa syytä, osittain sen vuoksi, että tilanne halutaan videoita.⁸⁸ Rikosilmoituksissa ryöstörikosten motiiviksi on merkitty usein uhrin velka rikosentekijälle, mutta monissa tapauksissa velan määrä on kuitenkin ollut pieni tai se on jo maksettu ennen rikostekoa.⁸⁹ Kuvattujen väkivaltarikosten motiivit eivät siis vaikuta olevan henkilöön liittyviä tai taloudellisia, eikä niiden perustelemista ole koettu tärkeäksi. Sitä vastoin niissä korostuu will-to-representation -käsitteen mukaisesti tavoite siitä, että tehty rikos saa osakseen laajaa mediahuomiota: joko ihailevia tai pelokkaita reaktioita. Tämä motiivi vaikuttaa yhdistävän niin alle rikosvastuukäisiä lapsia kuin roadmaneja ja katujengien jäseniä. Osalle katsojista kuvattu väkivalta näyttäytyy viihteenä muun sisällön joukossa. Esimerkiksi käsitteen ”happy

⁸⁵ Heiskanen 2024, s. 18.

⁸⁶ Kieksi 27.1.2025, jakso 5.

⁸⁷ Toivonen 19.9.2023.

⁸⁸ Malm ym. 2023, s. 247.

⁸⁹ Heiskanen 2024, s. 18.

slapping” mukaan kuvattu väkivalta on koettu humoristisena ”tuntemattomien läpsimisenä”.⁹⁰ Toisia sisältö järkyttää, mikä sekin on tehokas keino mediahuomion saavuttamiseksi ja muistijäljen jättämiseksi.

Jos tavoitteena on oman voiman osoittaminen ja uhrille aiheutuva mainehaitta, saattavat juuri nöyryytysväkivaltavideot osana kuvattua väkivaltasisältöä olla keino saavuttaa tavoiteltu huomio. Näissä videoissa uhri näyttäytyy heikkona ja nöyryyttäjien tahtoon alistuneena: sellaisessa asemassa, jossa hän ei halua muiden näkevän itseään. Kun nöyryyttävä video leviää sosiaalisessa mediassa siitä kiinnostuneiden ryhmissä, on uhrille aiheutuvan kunnian menetyksen tulkittu olevan tuhoisampaa kuin väkivallasta aiheutuvan kivun tai pelon vaikutus⁹¹.

Vuoden 2025 heinäkuussa voimaan tulevissa rikoslain muutoksissa säädetään tiettyihin oikeushyviin kohdistuvien rikosten erityisen nöyryyttävä tekotapa rangaistuksen koventamisperusteeksi. Erityisen nöyryyttävä tekotapa viittaa luonteeltaan erityisen vakavaan nöyryyttämiseen, mutta koventamisperusteen soveltamisharkinnassa huomioidaan nöyryyttämisen luonteen lisäksi muut olosuhteet, kuten rikoksen vakavuus. Jossain tilanteissa jo itsessään kuvan valmistamista voidaan pitää kuvan kohdetta halventavana, minkä vuoksi muukin kuin erityisen vakavan nöyryyttämisen kuvaaminen voi lisätä teon vahingollisuutta ja se otetaan huomioon koventamisperusteen soveltamisarvioinnissa. Uhrille voi aiheutua kärsimystä pelkästä tiedosta, että rikostapahtuma tulee muiden nähtäville.⁹²

Säännöskohtaisissa perusteluissakin siis tiedostetaan nöyryyttävästä teosta uhrille mahdollisesti aiheutuva henkinen haitta. Kun otetaan huomioon sosiaalisessa mediassa saavutetun positiivisen näkyvyyden ja statuksen merkitys monelle nuorelle, vaikuttaa perustellulta arvioida erityisen nöyryyttävän tekotavan tunnusmerkistön täyttymistä paitsi nöyryyttämisen luonteen, myös uhrille teosta aiheutuvan henkisen kärsimyksen perusteella.

Sosiaalisen median on katsottu tarjoavan mahdollisuuden rakentaa identiteetin, joka eroaa ”offline-minästä”. Verkojulkaisuissa on mahdollista korostaa haluamia asioita ja sitä vastoin karsia elämästään osat, joita ei haluta katsojien näkevän. Esimerkiksi miesten on havaittu peittelevän epävarmuutta, ahdistusta ja heikkoa itsetuntoa julkaisuilla, joissa korostuvat valta ja status. Tällaisia julkaisuja ovat esimerkiksi taloudellista hyväosaisuutta

⁹⁰ Ellonen ym. 2023, s. 95.

⁹¹ Kantola ym. 2024, s. 30.

⁹² HE 219/2024 vp, luku 7.2.

ilmentävät ja aseita sisältävät kuvat ja videot.⁹³ Kaikki uhkaavalta vaikuttavat verkkojulkaisut eivät siis välttämättä kuvasta julkaisijoiden todellista elämää, vaan ne voivat liittyä myös nykyhetkeä pakeneviin yksinäisiin nuoriin, eivätkä ainoastaan rikosaktiivisten nuorten ryhmiin. On mahdollista, että yksinäisten ja pahoinvoivien nuorten toiminnan tavoitteena ei ole vain saavuttaa vertaistensa ihailua, vaan myös järkyttää. Tällainen toiminta näyttäytyy muusta kuvatusta väkivallasta poiketen vähemmän laskelmoituna henkisen pahoinvoinnin purkamisena.

Kuvattu ja julkaistu väkivalta vaikuttaa olevan aivan uudenlaista rikosmediasisältöä. Koska väkivaltavideot ovat käyttäjälähtöisiä, ne leviävät ilman perinteiseen uutismediaan liittyvää sensuuria. Osassa katsojia sisällön on ajateltu aiheuttavan mediaperusteista pelkoa juuri sen julman luonteen, todentuntuisuuden ja moraalittomuuden vuoksi.⁹⁴ Toisissa väkivaltasisältö lisää aggressiota ja ihailua sekä rikosalttiutta oppimisteorian mukaisesti. Kun otetaan huomioon, että rikokset kiinnostavat mediassa ja että niiden julkaisemisella on mahdollista saada julkisuutta, on nuorilla kannustin ryhtyä tuottamaan rikosisältöä myös itse. Toimintaa voidaan selittää sijaisoppimisen käsitteellä. Nuori havaitsee, että väkivaltasisällön julkaiseminen voi tuoda julkisuutta, mikä toimii hänelle palkintona. Kun vielä huomioidaan, että suosio sosiaalisessa mediassa toimii merkinä ulkoisesta hyväksynnästä ja että vertaisten hyväksyntä vaikuttaa nuoren kokemukseen itsestään, voidaan ymmärtää, miksi kuvatun ja julkaistun väkivaltasisällön trendi koskettaa juuri nuoria.

⁹³ Irwin-Rogers – Pinkney 2017, s. 17.

⁹⁴ Duncombe 2020, s. 609.

5 Lopuksi

Tässä tutkielmassa on eritelty piirteitä, jotka liittyvät kuvattuun ja sosiaalisessa mediassa julkaistuun väkivaltasisältöön, joka on yleistynyt uusmedian aikakaudella⁹⁵.

Nöyryytysväkivalta vaikuttaa olevan kuvatun väkivallan erityismuoto, johon liittyy uhrin alistamista väkivallan käytöllä tai sen uhalla sekä nöyryyttäviä tekoja, kuten vaatteiden riisumista.⁹⁶ Toisaalta nöyryyttävää mediasisältöä esiintyy myös yhteyksissä, joihin ei sisälly fyysisen väkivallan uhkaa ainakaan laajassa kuvassa.⁹⁷ Sen vuoksi tämän katsauksen kontekstissa on luotu käsite henkinen nöyryytysväkivalta kuvaamaan henkistä haittaa, joka aiheutuu uhrille nöyryytysteosta. Kuvatut väkivaltateot saattavat heijastaa nuorten jengiytymiskehitystä, sillä niiden on esitetty tapahtuvan useiden henkilöiden ryhmissä, joissa ainakin yhden henkilön vastuulla on teon kuvaaminen. On esitetty, että rikostapahtuma saatetaan lähtökohdiltaan toteuttaa, jotta se voidaan kuvata, mikä viittaa teon suunnitelmallisuuteen.⁹⁸

Tutkielmassa on käsitelty roadmanejä ja katujengejä sekä niiden suhdetta kuvattuun ja julkaistuun väkivaltaan. Kuvattu väkivalta liittyy alle rikosvastuikäisiin lapsiin⁹⁹, mutta sitä esiintyy myös osana katujengejä ja roadman-ilmiötä. Roadman-ilmiö Suomessa on katujengien tavoin moniulotteinen ja vielä verrattain vähän tutkittu. Roadman-kulttuuri on yhdistetty erityisesti väkivalta-, omaisuus- ja huumausainerikollisuuteen¹⁰⁰ ja katujengirikollisuus erityisesti huumausaineisiin¹⁰¹. Näiden rikostekojen julkaiseminen voi liittyä maineen tavoitteluun ja koston ja varsinkin katujengien osalta jengin maineen vahvistamiseen¹⁰². Roadman-ilmiöön kuuluvat tietyt tyylivalinnat, joiden suosiminen ei aina suoraan kerro yksilön rikollisesta elämäntavasta. Median tapa esittää roadman nuorisorikollisuuden symbolina saattaa lisätä mediaperusteista pelkoa ja moraalipaniikkia sekä yhdistää kuvatun väkivallan tosiasiallista vahvemmin osaksi ilmiötä.

Tutkielmassa on pyritty ymmärtämään kuvatun ja sosiaaliseen mediaan julkaistun väkivaltasisällön yleisyyttä. Rikostekojen kuvaamista vaikuttaa yhdistävän julkisen

⁹⁵ Yar 2012, s. 249.

⁹⁶ Heiskanen 2024, s. 18.

⁹⁷ Toivonen 19.9.2023.

⁹⁸ Yar 2012, s. 252–253.

⁹⁹ Ellonen ym. 2023, s. 96.

¹⁰⁰ Malm ym. 2023, s. 247.

¹⁰¹ Forss 2023a, s. 17.

¹⁰² Kantola ym. 2024, s. 30.

näkyvyyden tavoittelu, joka on will-to-representation -käsitteen ydintä. Kuvatun rikossisällön sosiaalisessa mediassa saama näkyvyys on laajaa, ja rikostaustan jakamisella voidaan saavuttaa sosiaalista tunnustusta ja ihailua.¹⁰³ Toisaalta väkivaltasisältö voi aiheuttaa pelkoa, mikä sekin on tehokas keino huomion saavuttamiseksi. Roadmanien ja katujengien voimanosoituksena tai kostotarkoituksessa julkaisemalla väkivaltasisällöllä saatetaan pyrkiä sekä ihaileviin että pelokkaisiin reaktioihin. Voidaan ajatella, että erityisesti nöyryytysväkivaltavideoilla pyritään näihin tavoitteisiin – lähtökohtaisesti jo teon nöyryyttävä luonne ja julkaiseminen tukevat tätä olettamusta. Julkinen tunnustus luo nuorelle kannustimen ryhtyä tuottamaan rikossisältöä myös itse, kun tunnustus koetaan oppimisteorian mukaiseksi palkinnoksi. Tapahtumaketju heijastaa erityisesti sijaisoppimisen käsitettä. On huomattava, että sosiaalinen media tarjoaa mahdollisuuden rakentaa identiteetin, joka eroaa todellisesta identiteetistä¹⁰⁴, minkä vuoksi jokainen uhkaavalta vaikuttava digitaalinen julkaisu ei kerro koko totuutta.

Kuvattu ja julkaistu väkivalta on nuorisirikollisuuden ilmiö, jota on tutkittu vähän etenkin suomalaisessa kontekstissa. Ilmiö on uudenlainen, mutta heinäkuussa 2025 siihen vastataan rikosoikeudellisella sääntelyllä, mikä osaltaan kertoo vakavasta suhtautumisesta kehityssuuntaan. Will-to-representation -käsite sekä oppimisteoria avaavat näkökulmia julkaistuun väkivaltaan. Will-to-representation -käsitteen mukaisesti rikosentekijät haluavat tulla nähdyiksi rikosteoistaan. Julkaistu väkivaltasisältö voi aiheuttaa rikollisuuden ihailua tai pelkoa, jotka molemmat voidaan kokea tavoiteltaviksi. Oppimisteoria korostaa vertaisryhmien ja sosiaalisen median merkitystä oppimisen alustoina, ja juuri niillä on vaikutusta nuoruusajan identiteettiin. Sen vuoksi oppimisteoria on käyttökelpoinen tässä nuoruusajan rikollisuutta käsittelevässä tutkielmassa. Tällä teoreettisella tarkastelulla ilmiö ei näyttäyty vain spontaanina fyysisenä väkivaltana, vaan myös suunniteltuna sosiaalisen tunnustuksen ja statuksen tavoitteluna, mikä on olennaista ymmärtää kehityssuunnan muuttamiseksi. Nuorten tarve tulla nähdyiksi saattaa heijastaa laajempia yhteiskunnallisia, institutionaalisia sekä nuoren identiteetin rakentumiseen ja perheyhteisöihin liittyviä haasteita. Jatkotutkimustarpeet keskittyvät nuorten kokemukseen osallisuudestaan esimerkiksi koulu- ja perheympäristöissä sekä siihen, miten sosiaalisessa mediassa saavutettu suosio vaikuttaa nuoren kokemukseen itsestään.

¹⁰³ Yar 2012, s. 251.

¹⁰⁴ Irwin-Rogers – Pinkney 2017, s. 17.

Liite 1. Tutkielman yhteys erikoistumisjaksolla ”Rikollisuus ja siihen reagointi” laadittuun seminaarityöhön

Tämä ON-tutkielma pohjautuu seminaarityöhön: ”Rangaistako vai suojella?

Nuorisorikollisuuden kontrollipolitiikka jengiytymiseen reagoimisessa”. Seminaarityön ovat laatineet tämän tutkielman laatijan Hanna Reponen lisäksi Anni Jälkö, Heini Leinonen ja Pinja Simola erikoistumisjaksolla ”Rikollisuus ja siihen reagointi”. Seminaarityössä jokainen on osallistunut johdannon ja johtopäätösten tekemiseen. Muissa osuuksissa päävastuu on tietyllä kirjoittajalla. Anni Jälkö on kirjoittanut osuudet jengiytymisestä ja huoltomallista, Heini Leinonen rikosten kasautumisesta ja yhteisöreaktion teoriasta, Hanna Reponen roadmaneista ja oikeusmallista sekä Pinja Simola riskiregiimistä ja nuorisorangaistuksesta. Kovenevaa kontrollipolitiikkaa koskevasta osuudesta päävastuu on ollut Reposella ja Simolalla.

Seminaarityö keskittyy nuorisorikollisuuden ajankohtaisten ilmiöiden kontrollipoliittiseen tarkasteluun. Myös hyödynnettyjen teorioiden ja käsitteiden pääpaino on kontrollissa. Tässä tutkielmassa hyödynnettävä teoriapohja ja käsitteistö eivät kytkeydy kontrollipolitiikkaan. Käsittelyssä eivät siis ole yhteisöreaktion teoria, riskiregiimi, oikeusmalli eikä huoltomalli. Koska tutkielmissa sovellettavat teoriat ja käsitteistö eroavat toisistaan, tässä tutkielmassa on hyödynnetty seminaarityöstä vain osioita roadmaneista, kuvatusta väkivallasta ja nöyryytysväkivallasta.

Tässä tutkielmassa keskitytään kuvattuun ja julkaistuun väkivaltaan, jota sivutaan seminaarityön 3.3. ja 4.4. alaluvuissa. Tutkielman luvussa 3 käsitellään seminaarityössäkin esiteltyjä ilmiöitä: roadman-ilmiötä, katujengirikollisuutta, nuorten jengiytymiskehitystä ja crime drop -ilmiötä. Seminaarityön ja tämän tutkielman rakenteissa on samankaltaisuutta, sillä molempien luvuissa 2 keskitytään ilmiönkuvauksen lisäksi teorioiden soveltamiseen. Tässä tutkielmassa pyritään korostamaan roadman-ilmiön ja katujengirikollisuuden yhteyttä kuvattuun ja julkaistuun väkivaltaan.

Tässä tutkielmassa hyödynnetään seminaarityössäkin käytettyjä tutkimuksia. Niitä hyödynnetään kuitenkin lähinnä nuorisorikollisuuden nykytilan: rikosmäärien, rikosten tekotapojen, roadmanien ja katujengien esittelyyn. Kuvatun ja julkaistun sekä nöyryytysväkivallan osalta on etsitty uutta tutkimusta. Tässä tutkielmassa kansainvälisellä tutkimuksella on merkittävämpi painoarvo kuin seminaarityössä, sillä kuvattua ja julkaistua väkivaltasisältöä on tutkittu Suomessa vielä melko vähän.